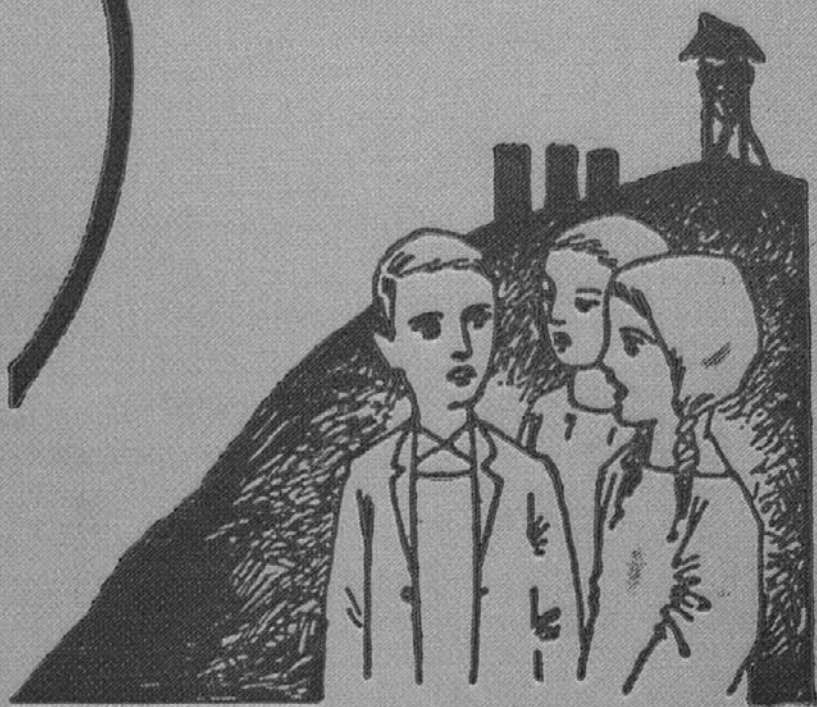

67996

5 LET

TRBOVELJSKEGA
SLAVČKA

*Pet let
Trboveljskega
slavčka*

TRBOVELJSKI
SLAVČEK

1932 — 1937

UREDIL

DRAGO SUPANČIČ

67996

030006570

Natisnila Mohorjeva tiskarna (Fran Milavec), Celje

MRTVI SLAVČKI,
PESEM ŽIVIH
VAM
V SPOMIN!

Mile Klopčič:

Moj oče

Moj oče je rudar; vsak dan hodi pod zemljo trpet,
vsak dan ga z materjo čakava, da se povrne.
In kadar z neba se na zemljo prvi somrak razgrne,
takrat pripoveduje mi, da je nekje še vse lepši svet:

„Otrok moj, osem in trideset let hodim pod zemljo trpet,
osem in trideset let že prenašam to silno trpljenje.
A ko je tvoj oče bil mlajših let,
je živel na kmetih vse lepše življenje.

Veš, tam so travniki, vmes so stezice,
na desno so polja, na levi gozdovi,
na robu gozdov slonijo vasice,
in z griča zvonijo cerkveni zvonovi.

Vpregel sem v plug dva lisasta vola in zemljo oral,
v mislih sem sleherno grudo pobral ter jo poljubil.
Potem smo prosili Boga, da bi nam toče ne dal,
da bi z nevihto nam vsega trpljenja nikar ne pogubil.

Prišlo je solnce in se na nas je razlilo,
mi smo orali, sejali in se znojili.
A ko na večer je solnce za gozdom vtonilo,
smo s pesmijo trudni v lesene se bajte vrnili.

A bajta bila je majhna, otrok nas je bilo devet.
In rekla je mati: »Vseh nas je več ko dovolj,«
in zaihtela: »Koča je majhna, velik je svet...« —
Žalosten vzem sem slovo od koče in polj.

Nekoč sem na zemlji zemljo oral,
zdaj pod zemljó z rovnico premog drobim.
Nekoč solnčni svit je pred mano na polje sijal,
zdaj z leščerbo v roki v temino hitim.

Osem in trideset let že rijem kot krt pod zemljó:
na desno so rovi, na levi so rovi,
visoko je solnce, visoko nekje je nebo,
in daleč je vas in daleč pojoči zvonovi...«

Moj oče je rudar; vsak dan hodi pod zemljo trpet,
vsak dan ga z materjo čakava sama doma.
Kadar se vrne, me s trdo rokó po licu mehko potrepnja
in pripoveduje mi, da je nekje še vse lepši svet.

Ludvik Mrzel:

Trbovlje

Trbovlje so bile že od nekdaj nekaj več kakor prazno krajevno ime: vsem nam so bile ime trpljenja in vere v drugačne dni, ime bede in borbe, ki je današnjim rodом vsakdanji kruh. Kdor je bil enkrat v Trbovljah doma, bo težko kjerkoli pod soncem našel drugo domovino, zakaj vse, kar je lepega, dobrega in gorja doživel v tej kraljici naših črnih dolin, pojde do konca življenja z njim. Videl sem ljudi, ki so prebredli polovico sveta, ki so imeli za sabo brez konca in kraja porazov in zmag, a naj se jim je vse skupaj že kakorkoli izteklo — beseda Trbovlje jim je zmerom ostala kakor svetel spomin, kakor prtajeno upanje njihovega srca, kakor njihov edini, poslednji cilj. In v besedi Trbovlje je v resnici dovolj programa za celo človeško življenje.

Pred več ko dobrim stoletjem sta dva nemška vagabunda zašla v to pusto, zavrženo globel, ki je takrat še skoraj vsa v gozdu pa nekaj malega v njivah in travnikih ležala stisnjena med Savo, Sv. Planino, Mrzlico in Bukovo goro. Mimogrede sta odkrila, da izpod ruše sili črni diamant na dan, pa sta pohitela do nemškega Gradca in dalje, da svoje odkritje prodata za zlato. Potem so prihajali denarniki in baroni iz nemških dežel, kupovali so bogato zemljo in ji skušali zaklade iztrgati iz grudi, a dolina je bila preveč odrezana od sveta in preveč je bilo bogastva v bregovih, da bi mu mogli samo Sava, ki je bila takrat edina važna prometna žila v tem kotu slovenske dežele, in pa skromni kolovozi, ki so držali čez hrib do cesarske ceste v Savinjski dolini, utreti dovolj naglo pot na trg.

A ko je stekla južna železnica od Dunaja do Trsta mimo Trbovelj, komaj nekaj dobrih kilometrov od premogovnih najdišč, in ko se je kmalu nato znašlo nekaj francoskih in avstrijsko-nemških finančnikov, da ustanove Trboveljsko premogokopno družbo, se je delo začelo razvijati v tempu, kakršnega pozna samo proizvodnja sodobnega velikega kapitalističnega sveta. Pred pet in šestdesetimi leti je bila družba ustanovljena in štirideset let kasneje je že blizu 7000 rudarjev rilo v rovih, navrtanih po vsem predgorju med Mrzlico in Kumom na levem bregu Save. V času,

ko so se v naši deželi porajali prvi početki velike industrije, je imela TPD zavidanja vredne pogoje za svoj razmah. V zadnjem letu pred vojno so njeni obrati dali iz sebe pet četrтин milijona ton premoga, v zadnjem letu pred nastopom velike gospodarske krize je njena proizvodnja narasla že skoraj na dva milijona ton, armada njenih delavcev pa je po vojni dosegla število 10.000.

Letom velikih socialnih bojev v revirjih, katerih valovi so pljuskali čez vso slovensko zemljo in ki so dajali pečat dejanju in nehanju nas vseh, so sledila leta velike preizkušnje. Nad dolino, ki je bila nekoč dolina najbolj razgibanega, vedrega življenja, je zavel veter tišine in smrti. Nekaj tisočev delavnih fantov in mož je prišlo ob kruh, tisoči otrok in žena so ostali na cesti. A nad obzorjem se kar ne mara in ne mara zdramiti nobeno znamenje, da bo čas bede in ponižanja kaj kmalu prešel. Najbrž ni prazno naključje, da so se prav v teh težkih dneh rodili Trboveljski slavčki. Prišli so, da iz najčistejših grl zapoje vsemu svetu veliko tožbo trboveljskega gorja in da hkrati izpričajo pred njim, koliko nepotvorjene lepote, koliko žive dobrote snuje v človeku iz rudarskih dolin.

Glejte, da ta človek ne propade, dajte, da pesem Trboveljskih slavčkov nikoli ne zamre!

Drago Supančič:

Avgust Šuligoj

Izhaja iz naše kršne zemlje, iz Dol. Zemona ob istrski meji. Rodil se je l. 1900 kot učiteljev sin. Učiteljišče je dovršil v Gorici l. 1920. Služboval je v raznih krajih Julijske Krajine. Povsod je gojil z veliko ljubeznijo mladinsko petje. Že kot učiteljiščnik se je poglobljal v glasbena vprašanja s pokojnim glasbenikom Lojzetom Bratužem. Na svojih službenih mestih je Šuligoj z vso vnemo organiziral mladinske in odrasle zборе. Pesmi, ki jih je naštudiral, je izbiral v glavnem iz Adamičeve zbirke »Otroci materi«, pozneje pa iz Kumarjeve pesmarice »Otroške pesmi«. Glasbeno delo v mladinskih in odraslih pevskih zborih od leta 1920 do 1927 (v Šembijah, Knežaku, Baču, Ostrožnem brdu) je bilo zanj uspešna praktična šola za poznejše udejstvovanje in organiziranje Trboveljskega slavčka.

Ker je njegova agilnost in uspešna glasbena vzgoja rodila pravo nasprotje raznarodovalnemu delu, ki ga zahtevajo od učitelja onkraj, so ga odločilni faktorji premestili v hribe. Slednjič se je moral umakniti in zapustiti kamenita, a sončna kraška brda. Nato je učiteljeval v Retečah pri Škofji Loki, odkoder je prišel jeseni l. 1927 v Trbovlje.

Že po naravi socialno čuteč in mehak človek, ki ga je težila zavest, da ne more in ne sme več v svojo ožjo domovino, je posvetil vse svoje sile trboveljski mladini. Spoznal je, koliko neizrabljenega bogastva leži v otrocih, katerih očetje poznajo le »fabrike in črne rove«. Prišel je v Trbovlje za časa največje rudarske krize. Odkup premoga je padal od dneva do dneva in pri rudniku so se vrstili prazniki in redukcije. Prav to je nagnilo Šuligoja, da se je poglobil v socialne težnje proletarskega otroka. Zasnoval je obsežen načrt, pomagati tej mladini v kulturno socialnem pogledu.

Takoj po prihodu v Trbovlje je začel organizirati mladinski pevski zbor. S svojim ljubeznivim nastopom in neumornim delom si je pridobil zaupanje mladine in trboveljskega rudarja. Zaradi mnogih ovir je bil prisiljen za neko dobo prekiniti z rednimi pevskega vajami in nastopi. V tem času se je posvetil podrobnemu

dvoletnemu študiju trboveljskega otroka. Želja po temeljitejšem vpogledu v mladinsko petje ga je napotila na Dunaj in v Prago, kjer je imel priliko spoznati delo in uspehe pevskega zbora »Wiener Sängerknaben« in praško Bakulovo pevsko družino.

Avgust Šuligoj.

Šuligojevo glasbeno izpopolnjevanje je svojevrstno. Neprestano je iskal stikov z glasbeniki, glasbenimi pedagogi, umetnostnimi kritiki in sploh z vsemi, ki se bavijo s kulturnimi vprašanji. Ob vseh mogočih prilikah, koncertih, predavanjih, sestankih, posvetovanjih je navajal pogovore na osrednjo točko svojega zanimanja — mladinsko glasbo. Dragocene izsledke v umetniški interpretaciji

zborovske pesmi je dobil kot član učiteljskega pevskega zbora pod vodstvom Srečka Kumarja. Najpomembnejši vzorniki so mu bili: Emil Adamič, Srečko Kumar, Slavko Osterc in dr. Danilo Švara; ob času hospitiranja na Muzički akademiji v Zagrebu pa Ivan Matetić-Ronjgov in Ivan Grbec. Najožji Šuligojev stik s predstavniki naše glasbene umetnosti, njegove stalne pobude za dvig naše glasbene literature so bile neprecenljive važnosti, ker so našim glasbenikom dokazale, da so zmožnosti otroškega grla mnogo večje od zahtev, ki jih je stavila na otroka do tedaj naša mladinska pesem. Ob neprestanem iskanju in hotenju, dvigniti našo mladinsko glasbeno vzgojo, je Šuligoj doprinesel velike materialne in fizične žrtve. Saj je moral vse to kriti iz svoje borne učiteljske plače.

Pri izberi mladinske glasbene literature je upošteval vedno načelo: mladinska kompozicija je resnično dobra le tedaj, če je pisana za otroško grlo v njegovem obsegu in smislu. Kar je v produktivnem smislu za mladinsko glasbo Emil Adamič, to je v reproduktivnem Avgust Šuligoj. Brez Šuligoja in brez Trboveljskega slavčka, ki je dal inicijativo za močan dvig mladinske glasbene literature, in ki je to literaturo v teku svojega petletnega dela tudi izvajal, bi danes ne bila naša mladinska pesem na tako visoki stopnji kot je.

Razen artističnega dela vodi pri zboru tudi vse administrativne posle in sam organizira nastope.

Njegovo delo pomeni za Trboveljske slavčke ne le kulturno, ampak tudi materialno pridobitev. Tabele nazorno kažejo, kako je v teh letih zbor podprl pevce in s tem tudi njihove starše.

Kratek oris Šuligojeve osebnosti in njegovega smotrenega dela naj prikaže, kako pomembno in plemenito nalogo vrši v socialno tako razgibanem času in kraju. To je uvidel tudi kraljevi namestnik gospod dr. Radenko Stanković, ki mu je še kot prosvetni minister olajšal šolsko delo in ga imenoval za upravnega in artističnega vodjo zbora. Ves čas spremlja s posebnim zanimanjem vzgojno glasbeno pot Trboveljskega slavčka in je v zadnjem času naklonil pevovodji in zboru še posebne ugodnosti.

Želim ustanovitelju Trboveljskega slavčka tudi vnaprej mnogo uspehov ter več uvidevnosti ravno od strani onih, ki sta jim socialnost in kultura le na jeziku.

Krista Šuler:

Iz kakšnih nagibov je vzniknil naš najboljši mladinski pevski zbor prav v Trbovljah

Naša mladinska pesem se je pognala čudovito visoko. Dvignil jo je mladinski pevski zbor iz čisto proletarskih vrst, iz okolja, ki je v živem nasprotju z njo: sive delavske hiše, v trpljenju in grozi prekaljeni obrazi delavcev, zgarane matere, v bedi dora-

Trboveljski slavček.

ščajoča mladina — njena pesem pa blesti pri nas in v velikem svetu kot resnično kulturno razodetje.

Taki kontrasti, ki se neredko porajajo v življenju, odkrijejo utajene sile, da ob njih zastrmi svet in se šele takrat zavé svoje odgovornosti, da bi bilo treba tu že zdavnaj mnogo več razumevanja in resnično kulturno socialnega dela. Ob čudovitem vzponu Trboveljskega slavčka se nehote vsiljuje vprašanje: Iz kakšnih

nagibov je vzniknil naš najboljši mladinski pevski zbor prav v Trbovljah?

Ustanovitelj Trboveljskega slavčka je imel priliko, поблиže spoznati proletarskega otroka in okolje, ki odločilno vpliva in soustvarja njegovo zgodaj razgibano duševnost. Temeljito poznavanje proletarskega otroka, zgrajeno na večletnem sistematskem študiju, je dalo ustanovitelju Trboveljskega slavčka jasno sliko tega otroka v fizičnem in psihičnem pravcu. Zavaljo težkih razmer je ta otrok mnogo stvarnejši od drugih, obenem ga pa prezgodnje kritično opazovanje in doživljanje socialne borbe za osnovne materialne potrebe pogloblja. Iz tega raste tudi njegovo zanimanje za vse pojave in silna težnja, prebiti se skozi bedo in stisko v boljše življenje.

Kako dvigniti to mladino, žejno in lačno nečesa boljšega in vrednejšega?

Ustanovitelj Trboveljskega slavčka se ni zadovoljil le s teoretskim reševanjem tega problema; žive kulturno socialne potrebe so bile gibalne sile njegovega ustvarjalnega dela. Zavedal se je, da je treba to mladino dvigniti, odpreti trboveljskemu otroku pot kvišku, mu dati priliko, se razživeti in razviti dragocene silnice, ki bodo dale kot rezultanto socialno in kulturno enakovrednega človeka.

Kot pedagog je odkril izredno glasbeno nadarjenost rudarskih otrok. S svojimi bogatimi izkušnjami si je zastavil cilj, stopiti s to mladino pred široko javnost ter tako prav tej mladini, ki je doma stisnjena in zagrenjena, dati priliko, da preizkusi svoje zmožnosti in se dokoplje do zavesti, da ima prav tako popolno pravico do kulturnih dobrin kot meščanski otrok.

Kaj je lepšega in preprostejšega mimo petja! Poleg igre je pesem otroku najbližja. Z njo najlaže navežeš otroka nase. A. Šuligoj je ubral to pot. Ustvaril je mladinski pevski zbor iz delavskih vrst, ki ne goji petja le v okviru šolskega zbora, ampak odpira najbednejši mladini na široko pogled v kulturni svet, v svet umetnosti.

Spoznal je, da bo mladinski pevski zbor vršil važno kulturno vzgojno nalogo. Občutek uspeha je največja gibalna sila v življenju. Proletarski mladini pa je obenem merilo njene vrednosti in volje, izvor zdravega veselja in vere v življenje. Važno je dejstvo, da se v zboru ne morejo tako lahko razviti individualni prenapeteži; otrok je vraščen v delovni kolektiv in kot tak žanje vse uspehe in tudi sprejema vse dobrine.

Razne nabiralne akcije in humanitarni poizkusi, s katerimi hočemo omiliti bedo delavske mladine, je ne morejo nikoli tako zadovoljiti, kakor to, kar si je z lastnim delom priborila.

Zamisel turnej se je v prvi vrsti porodila iz umetniških strem-ljenj, pokazati svetu našo pesem. Skriva pa v sebi tudi globoke socialne momente. Turneje so odrple mladim pevcem okno v svet, v snovanje in življenje velikih mest, velikih delovnih središč. To je vendar njih podzavestni svet in prav nič nevarnosti ni v tem, če bodo zdaj jasneje gledali in še globlje doumeli vrednost dela in dvig kulture. Materialne dajatve pa, ki jih črpa uprava zbora iz denarnih prebitkov na koncertnih turnejah, so važen predpogoj za obstoj in napredek zbora.

Nemara se bo komu vrnila misel, da so socialne in kulturne dobrine tako lahko le delež izbranih otrok — to je pevsko nadarje-nih — in da to ustvarja neenakost. V tem je nekoliko resnice. Toda trboveljski mladinski zbor ni statičen. Dinamika kulturno socialnega dela je prav v tem, da dobiva zbor stalno nov naraščaj, ki ga je treba vzgojiti, obleči, šolati itd. Nov dotok mladih pevskih sil je treba vedno znova dvigniti na višino, ki jo je zbor v umetniškem in vzgojnem pogledu že dosegel. To je najtežja naloga za pevovodjo.

Pevci, ki odraščajo zboru, bodo kdaj pozneje lahko samostojni tvorci kulturno socialnega dela med svojimi. Zavedali so bodo, da je le v skupnem delu uspeh, v disciplini poedinca, ki se podvrže skupnemu cilju.

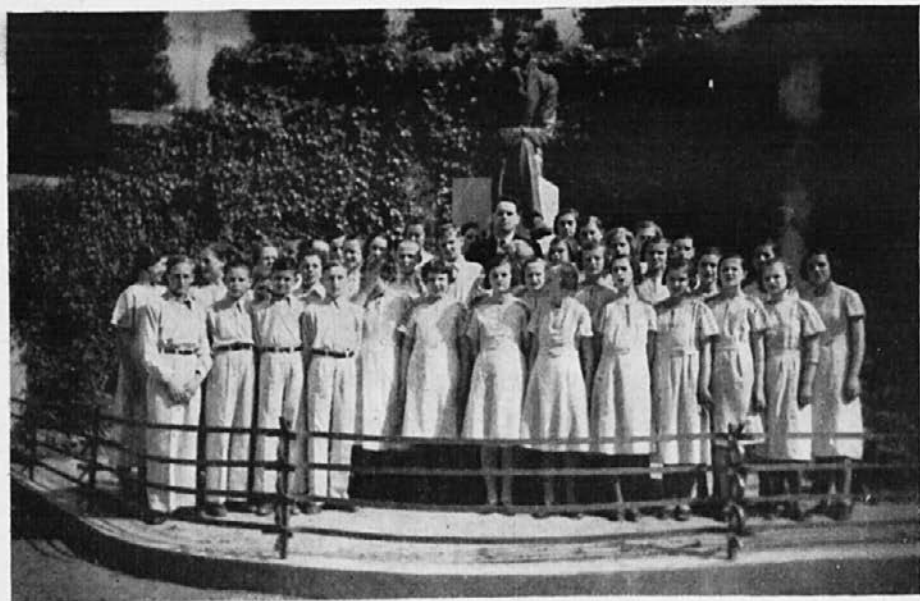
Načrt, ki si ga je zastavil A. Šuligoj ob ustanovitvi Trboveljskega slavčka, je zrasel iz živih potreb proletarskega otroka. Uresničiti pa ga je mogel le genialen organizator, mož jeklene volje — v najtesnejšem stiku z otrokom — brez ozira na ovire s katerekoli strani. Umetniška višina zbora, njegova notranja disciplina in blesteči uspehi so dokaz, s kakšno ljubeznijo se je trboveljska mladina oprijela petja; obenem pa spričuje, da pevovodja ni samo pedagog niti samo glasbenik, ampak predvsem človek, poln razumevanja otroške duše in vživljanja v njen svet.

Drago Supančič:

Kronološki pregled koncertnih nastopov

Leta 1930 je ustanovil Avgust Šuligoj pevski zbor pod imenom »Mladinski pevski zbor Trbovlje-Vode«. Kakor navajam v članku o ustanovitelju, je ta pevski zbor s tem letom postal stalna inštitucija, ki prav za prav izvira iz prvotnega mladinskega zbora iz leta 1927.

Prvi njegov nastop je bil 14. maja 1931 v Trbovljah. Na sporedu je bilo 12 pesmi iz raznih zbirk. 29. junija 1931 je pohitel Šuligoj s svojimi pevci v Rogaško Slatino. To je bil prvi nastop izven Trbovelj in nekak krst njegovega pevskega zbora. K temu nastopu je Šuligoj povabil prof. Srečka Kumarja s prošnjo, da nastop oceni. Izbral si je njega prav radi tega, ker se je on do tedaj najbolj poglobil v mladinsko pevsko literaturo. Njegova ocena je bila nadvse ugodna in postavil je trboveljski mladinski zbor

»Slavčeki« pred Cankarjevim spomenikom na Vrhniki leta 1936.

»Slavčki« v Čeških Budejovicah leta 1955.

za zgled vsem pevskim korporacijam. Opozoril je nanj tudi glasbenike in prerokoval zboru na tej osnovi najširši razmah. Uspešen nastop in ocena prof. Kumarja sta dala Šuligoju pobudo in obenem jamstvo za koncert v slovenski prestolnici. Da utrdi in spopolni program ter pripravi pevčke na prvo večjo javno prireditvev, je pevovodja priredil še prej koncerte v Litiji in Hrastniku.

15. novembra 1951 je kljub raznim pomislekom glasbenikov nastopil v nabito polni unionski dvorani v Ljubljani. Z nezaupanjem do umetniške kvalitete zboru, a polni usmiljenja do rudarskih otrok so se zbrali številni poslušalci. Srečno izbran spored, ki je za takratno dobo mladinske glasbe pomenil višek, in so bila dela po večini prvokrat izvajana, pa je dokazal, da ne zaslužijo trboveljski pevčki pozornosti le radi težkih socialnih prilik, temveč tudi kot važen glasbeni korpus. Vse ocene so poudarjale prav ta moment. Prevladoval je umetniški vidik, ki je za nadaljnje delo vsake podobne korporacije najvažnejši. Z istim sporedom je zbor nastopil nato v Celju, Mariboru in Trbovljah. Da pokaže rezultat svojega dela in zmožnosti malih pevčkov, je Šuligoj priredil v začetku leta 1952 poseben koncert za starše in sorodnike otrok. Ta nastop je razvodna točka v kulturnem vzponu pevskega zboru. Tedaj se začinja njegova prava umetniška pot s tem, da služi umetnost socialnim ciljem in ne obratno, kakor so mnogi smatrali to pred temi nastopi.

Spomladi leta 1952 si je zastavil Šuligoj cilj, prirediti koncert v Beogradu. Priredil je koncert v operi, kateremu je prisostvovala

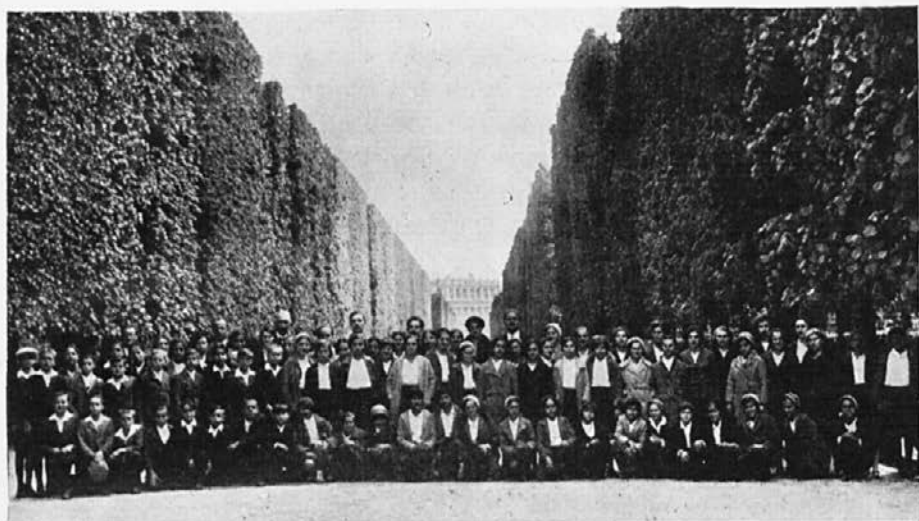
kraljeva družina in diplomatski zbor. Temu je sledil drugi koncert v Kolarčevi dvorani. Obe prireditvi sta dosegli popoln moralni in materialni uspeh. Oba koncertna nastopa v Beogradu so ocenili glasbeniki za prvovrstne glasbene dogodke. Tej turneji je sledil koncert v Ljubljani, po katerem je nazval Emil Adamič v kritiki mladinski zbor »Trboveljski slavček«.

Ob priliki letovanja ob morju je Trboveljski slavček pokazal svojo glasbeno višino s koncerti v Bakru, Bakarcu, Kraljevici, Crikvenici in na Sušaku.

Zbor si je nadel novo nalogo, propagirati mladinsko glasbo po vsej naši zemlji. V ta namen je priredil leta 1952 koncerte: v Kranju, Celju, Mariboru in Ptuju. Leta 1953: v Zagorju, Tržiču, na Bledu, Jesenicah, v Zidanem mostu, Brežicah, Krškem, Šoštanju in Slovenjgradcu. Vso važost je polagal na propagando naše glasbene mladinske kulture. Sadovi dela so se pokazali že v teku enega leta. Ob priliki svojega 100 tega nastopa je priredil Trboveljski slavček prvi mladinski pevski festival v Ljubljani, in sicer »Dneva mladinske glasbe«. K sodelovanju se je odzvalo 20 mladinskih pevskih zborov s 1200 pevci iz vse Slovenije. Koncertu je sledilo posvetovanje vseh pevovodij pod okriljem JUU, sekcije za dravsko banovino. Ob tej priliki je bil tudi ustanovljen fond za propagando mladinske glasbe. V fond je daroval prvi

»Slavčki« v Olomucu ob grobu jugoslovanskih vojakov.

»Slavčki« v Schönbrunskem parku na Dunaju leta 1933.

znesek Trboveljski slavček, in sicer 4000 din. Iz tega fonda so se isto leto krili stroški za glasbeni tečaj učiteljev, ki vodijo mladinske zборе.

V dobi propagandnega dela je Trboveljski slavček koncertiral z velikim umetniškim uspehom v Zagrebu. Ocene vseh kritikov so poudarjale, da je Trboveljski slavček najprimernejša umetniška korporacija za našo propagando v inozemstvu. Potrebno je, da se ta pevski zbor afirmira pred inozemskimi kritiki. Ti klici so dali povod za koncertno turnejo po Češkoslovaški in Avstriji med 3. in 19. majem 1933. Razumljivo je, da so za to bile potrebne največje žrtve. Turnejo so podprli: takratni prosvetni minister in sedanji kraljevi namestnik dr. Radenko Stanković, Trboveljska premogokopna družba in trboveljska rojaka minister dr. Albert Kramer in Dominik Čebin. Pripraviti in uresničiti prvo turnejo v inozemstvu je bila ena najtežjih zadev. Pri nas in v tujini so mnogi z nezaupanjem gledali na ta drzen korak. Težko je bilo prepričati glasbene kroge v inozemstvu, da je zbor Trboveljskih slavčkov sposoben nastopiti na internacionalnem podiju. Zgodilo se je celo, da so hoteli v zadnjem trenutku odvrniti zbor od tega, da bi nastopil v reprezentančni dvorani. Le trdnemu zaupanju in temeljitemu poznavanju zborovih zmožnosti je pripisati dejstvo, da je šuligoj kljub temu vztrajal in dosegel tudi popoln uspeh. S to turnejo je napravil zbor prvi korak v širši svet, kateremu je pokazal našo sodobno glasbeno mladinsko literaturo. Prav ta prodorna pot

je postavila najtrdnější temelj Trboveljskemu slavčku, katerega višino priznavajo danes vsi glasbeniki doma in v tujini.

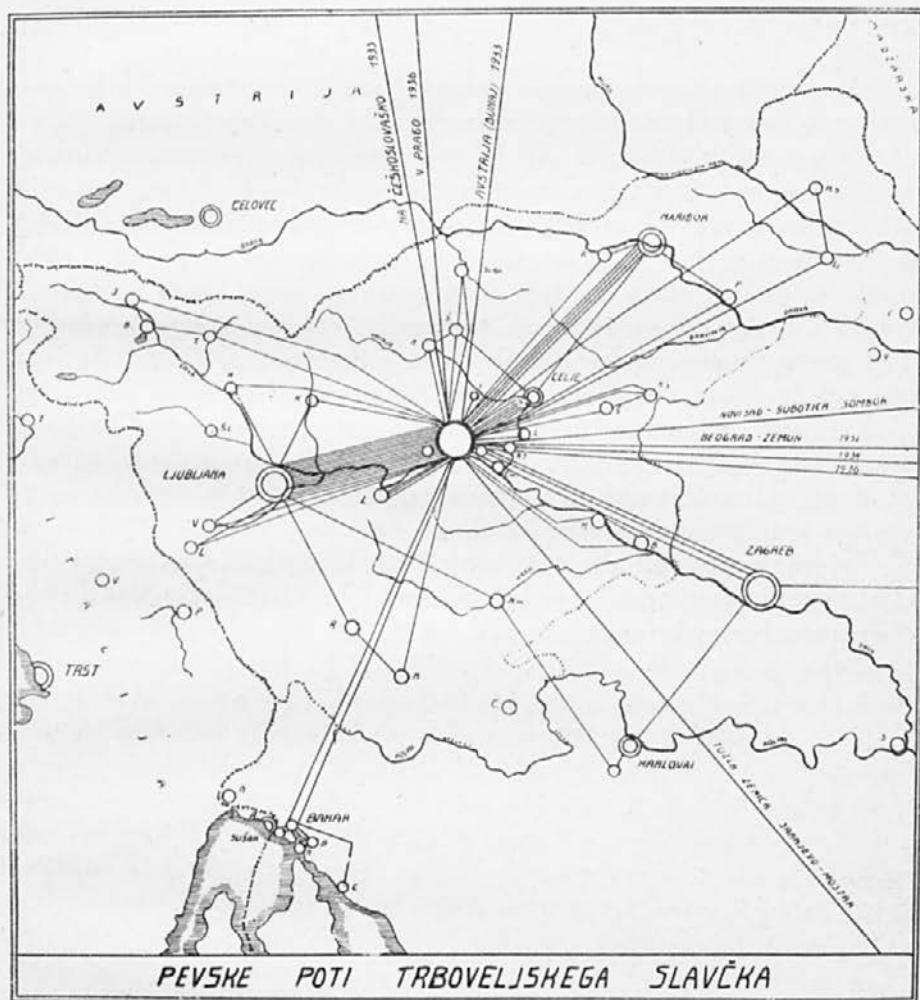
Leta 1954 je zbor ponovno pel v Zagrebu, Karlovcu, Dugi Resi, Novem mestu, Beogradu in Zemunu. Na prošnjo glasbenih krogov in učiteljstva je priredil leta 1955 koncerte v Kočevju, Ribnici, Ljubljani, Rimskih toplicah, Laškem, Murski Soboti, Ljutomeru, Šoštanju, Mozirju in Trnavi.

Leta 1954 je zbor dobil na predlog prof. Slavka Osterca, ki je stalni član mednarodnega društva za sodobno glasbo, povabilo na mednarodni glasbeni kongres v Prago leta 1956 kot zastopnik jugoslovanske mladinske glasbe. Trboveljski slavček se je vabilu odzval. Sredstva za potovanje je črpal iz lastnega fonda, deloma pa sta mu nudila denarno pomoč prosvetno ministrstvo, narodna skupščina in TPD. V okviru mednarodnega kongresa v Pragi, katerega so se udeležili glasbeni zastopniki iz Evrope, Amerike in Azije (oficielno zastopanih 14 držav), je imel zbor pred znanstvenim mednarodnim glasbenim forumom štiri nastope. Naša glasba je dosegla v produktivnem pogledu največje priznanje. Trboveljski slavček pa izmed vseh nastopajočih mladinskih zborov največji uspeh. To so potrdile strokovne ocene v časopisih in revijah vsega sveta. Tako je Trboveljski slavček dokazal svojo visoko umetniško kvaliteto.

Nastop »Slavčkov« pred mednarodnim glasbenim forumom na filozofski fakulteti leta 1956 v Pragi.

Iz gornjih podatkov je razvidno, da moramo soditi delo našega najboljšega mladinskega zbora ob njegovi prvi petletki iz naslednjih vidikov: iz socialnega, glasbeno-kulturnega in propagandnega. V njem smo dobili korporacijo, ki more z največjim uspehom propagirati lepoto naše pesmi in dokazati višino naše glasbene kulture v inozemstvu.

PEVSKE POTI TRBOVELJSKEGA SLAVČKA

Šuligoj Avgust:

Ob koncu petletke imam dolžnost, da se spomnim vseh onih, ki so ves čas podpirali moje delo in delo pevskega zbora.

Vsemu učiteljstvu, ki me je tako vneto povsod podpiralo, ter vsem glasbenim in drugim korporacijam izrekam iskreno zahvalo.

Velika opora pri podrobnem organizatornem delu in nasvetih od ustanovitve do danes mi je bil tovariš Drago Supančič. Lahko trdim, da bi bili zlasti nastopi v inozemstvu brez njega nemogoči. Njegovo ljubezen in skrb so spoznali tudi Trboveljski slavčki, ki so se ga na turnejah oklenili s prisrčno toploto. Upam, da bom tudi pri bodočem delu užival vso njegovo podporo.

Zvest spremljevalec pevskega zbora od vsega početka do danes je bil tovariš Milan Pertot. Vedno je našel čas in žrtvoval vse, da je mogel sodelovati. Rudarska mladina je tudi v njem našla svojega velikega prijatelja in zaupnika.

Pri vseh nastopih in potovanjih pa je vršilo trboveljsko učiteljstvo zelo odgovorno in požrtvovalno delo. Izrekam na tem mestu vsem najprisrčnejšo zahvalo.

Dragotin Cvetko:

Kulturno-pedagoški pomen Trboveljskega slavčka

Vsaka kulturna ustanova mora biti utemeljena in mora imeti povsem določen namen; vzrasti mora iz potreb svojega časa ter mora biti povezana z vsem svetovnim kulturnim dogajanjem. Po dejstvovanju ji je naloga sprejemanje, razvijanje in predajanje kulturnih vrednot. Pot njenega razvoja ne sme iti mimo ali preko življenja; šele takrat, ko bo torej življenjsko osmišljena po svojem temelju in smotru, bo zadobila resnično življenjsko vsebino ter bo postala potreben člen v sistemu vzgojnih sil. Vsaka kulturna družba je namreč po svojem pravilnem delovanju vzgojni činitelj, ki mu je cilj, pomagati in soodločati pri oblikovanju poedinca in celote. Res, da stremijo posamezni družbeni sistemi vsak za človeškim likom, ki bi bil oblikovan v smislu njihovih hotenj. Pravi kulturni družbi pa je najznačilnejša poteza ta, da zagleda svet in življenje ter prav tako tudi poedinca v celoti: zato pa ji je zavestni cilj, da vzgaja mladega človeka k celotni enoti, ki stoji v neposrednem stiku z vsem kulturnim dogajanjem. Takšnega človeka si želi sodobni kulturni svet, ki hoče uravnovežiti silen razmah poedinih javljanj in radi njih potlačene čustvene vrednote. Zato je današnjemu kulturno-pedagoškemu stremljenju najmočnejši oblikovalni činitelj šele skupnost kulturnih energij z vseh področij (znanosti, gospodarstva, umetnosti, politike...). Sodobni človek naj bo zares sodoben: spozna naj vse strani sodobnega življenja in naj bo aktiven delavec v vseh pojavih današnjega dejstovanja. Vse to zahteva od njega odnos z vsemi pojavi in vodi samo po sebi k celotinsko oblikovanemu poedincu ter celoti, kar mora biti tudi naloga in smoter vsakega kulturnega združenja. S tega vidika je jasno in razumljivo, da mora biti vsebina kulturne družbe resnično življenje z vsemi vrednotami, njen smoter pa razvijanje človeka k osebni celoti v smislu sodobnih kulturno-pedagoških smernic.

*

»Trboveljski slavček« je neposredna posledica življenjskih potreb in posredna posledica življenjskega načina trboveljskega

otroka. »Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne smehlja!« pričanja himna trboveljske dece. V ozko življenje, od vseh strani zaprto, trudno in jetično, tisočkrat prekleto in zgarano, je moralo posijati sonce, obliti lice bledega trboveljskega šolarja ter mu izvabiti smehlaj iz njegove najgloblje srčne korenine. Tega ni moglo doseči niti njegovo življenje, niti šolska soba, temveč le pesem — najbolj neposredni izraz njegovega duševnega subjekta. V njej se je prebudil, začutil svoje lastno, resnično življenje, se vsaj za nekaj minut sprostil vsakdanje teme, občutil in doživel pravo lepoto. Poleg množice kulturnih vrednot, ki so vsebinsko jedro pesmi, je sprejel vase vso dinamično silo pesmi, ki mu je s tem pomagala pri spoznavanju lastne osebne vrednosti in rasti zavesti lastnega jaza. — Pomen »Trboveljskega slavčka« je dvojen:

1. Njegov pedagoški pomen za trboveljskega otroka.

S pomočjo pesmi stopa otrok v stik z estetskimi, etičnimi, socialnimi in drugimi kulturnimi vrednotami. Če jih doživlja, se z njimi bogati, kar ne pušča le trenutnega efekta, temveč vpliva tudi na njegovo bodoče osebno življenje; povečava možnosti izražanja notranjih doživetij in s tem nudi ter jači dragoceno sredstvo za uspešno razvijanje lastnih duševnih sil. To ni pomembno le za njegovo individualno, temveč tudi za njegovo socialno bistvo: saj vprav preko pesmi stopa v odnos do raznih socialnih slojev, in sicer v obliki, ki gladi in zabrisuje ostre socialne diference. Tako vpliva nanj pesem v socialnem ter individualnem pogledu in ga po svojih dosežkih pomaga razvijati v smislu sodobnih pedagoških stremeljenj: v osebnost, ki se po svojem pasivnem ali aktivnem delovanju vsestransko usmerja na vsa kulturna območja; v osebnost, ki ne dovoljuje pomanjkljivih ali okrnjenih estetskih instinktov, ne suhe in še to majhne intelektualistične izobrazbe, temveč skuša enakovredno dvigati emocionalne ter intelektualne sile k dosegljivi meji. Omenjeno pozitivno učinkovanje pesmi na trboveljskega otroka utemeljujem:

a) na temelju občega pomena glasbe in svetovne vzgoje za poedinca ter celoto;

b) na temelju dosedanjih opazovanj razvoja bivših članov navedenega zbora. Pričakoval je kdo in celó sklepal, da se bodo zavoljo turnej, pogleda v lepše življenje, koncertiranja in nekako »boljšega« položaja člani zbora prevzeli, zasovražili neugodno domače življenje, se smatrali nekaj več kot vrstniki, ki niso nastopili na praških in dunajskih odrih. To vprašanje lepo osvetljuje

jejo izjave sedanjih predstojnikov nekdanjih pevcev »Trboveljskega slavčka«. Na vprašanje, kako delujejo ti otroci v šoli oziroma v poklicih, so ocenili svoje gojence po vedenju in uspehih odlično ter naglašali, da so zelo — skromni. Potreben ali nepotreben pedagoški strah je torej bil neutemeljen, kajti dejstva kažejo, da je vplivalo udejstvovanje v pevskem trboveljskem zboru na otroka ugodno. Kajpada je razumljivo, da bodo posledice novega življenjskega gledanja mladega pevca pri poedincih pač morda tudi negativne; vendar pozitivno usmerjena večina zakrije manjšino in prikazuje verno sliko oblikovnega pedagoškega pomena »Trboveljskega slavčka«.

Na podlagi vseh teh ugotovitev sklepam, da je bila vključitev v delovanje »Trboveljskega slavčka« pomembna za otrokov razvoj tako iz individualnih kakor iz socialnih razlogov. Po svojih nalogah in smotrih, ki so — seveda po svoji strani in stopnji! — v skladu s kulturno pedagoškim hotenjem, je »Trboveljski slavček« dokazal, da je pomemben sočinitelj v vzgajanju in obrazovanju trboveljskega mladostnika in mladostnice. Redki vzgojno neugodni vplivi zaradi svoje osamljenosti pač pomembno ne zmanjšujejo celotnega uspeha. — Pomen našega zbora pa podčrtuje še dejstvo, da je nastal v rudarskem revirju, v katerem je glasbeno vzgajanje še posebno potrebno, ker bo ugodno vplivalo na oblikovanje mladega rudarskega rodu, ki ne bo poznal le rova ter iskal zabave, tolažbe in sprostitve v beznicah, temveč v pesmi, katero je doživel, spoznal in doumel v vsej globini. Tako je »Trboveljski slavček« poleg gospodarsko koristnostne vloge, ki jo vrši, zlasti še s kulturno pedagoškega vidika uspešen činitelj v kulturnem oblikovanju novega trboveljskega človeka.

2. Obči kulturno pedagoški pomen.

Naloga kulturno vzgojne družbe pa ni izpolnjena v njej sami, temveč se razširja na vsa njena sorodna območja, v vse plasti naroda. Tudi »Trboveljski slavček« ni ostal v svojem črnem revirju ter ni prepeval samemu sebi; šel je iz Trbovelj, pel v vsej naši državi, prešel mejo in ponesel slovensko, hrvatsko in srbsko pesem v inozemstvo. Povsod so male pevce sprejemali z velikim navdušenjem. Mar je bil to izraz ljubezni do trpečih rudarskih otrok? Pač je bil tudi v tem motivu močan moment njihovih uspehov, najvažnejši in pravi vzrok vseh zmag »Trboveljskega slavčka« pa je bila njegova izoblikovanost: mednarodna kritika mu je priznala dovršeno tehnično in mojstrsko stopnjo. Z vso toplino je odkrival ljudem globine naše narodne in umetne pesmi, notranje bogastvo

naše duše, in žel popolna priznanja za svoje delo. Posredoval je idejno vsebino, življenjsko moč in silo; vsi, ki so ga poslušali in jim njegova izvajanja niso bila zgolj zabava ali hipna slast, so podoživljali, sprejemali idejne vrednote glasbe, občutili lepoto, se plemenitili in sproščevali, notranje bogatili, skratka: ob poslušanju pesmi so se vzdigali in pridobivali smisel tudi za umetniške vrednote, čeprav v različnih kvalitativnih in kvantitativnih stopnjah. Uspeh je bil nesporen, vzgojni učinek tudi, saj je smoter odgovarjal današnjim zahtevam muzikalno pedagoških prizadevanj: popularizaciji glasbe. V tem pogledu je »Trboveljski slavček« zaoral prvo brazdo, ki bi za ugoden uspeh potrebovala še vse ostale potrebne sočinitelje, da bi se tudi naš narod začel sistematsko vzdigati k doživljanju in razumevanju višjih umetniških vrednot. Tako predstavlja po svojem delu enega temeljev v razvoju obče ljudske muzikalne vzgoje in je že po tej svoji funkciji pomemben činitelj v slovenskem praktičnem glasbeno pedagoškem dejstvom. Tudi njegov zgolj enkratni nastop ni bil bežen učinek, temveč je zapustil v poslušalcih trajnejši vtis in razgibal speče sile. Svojemu narodu je posredoval njegovo lastno umetnost, razkril je tujcem globino naše duše in si je zaradi tega pridobil tudi obči kulturni pomen.

Njegovi vplivi so doma rodili dolgo vrsto mladinskih zborov, ki vsi hočejo doseči isto stopnjo, iste kulturne dosežke in vzgojne učinke kakor njihov vzornik, kar je z vidika slovenske obče pedagoške ter glasbene kulture izrednega pomena. — Posebno važen pa je »Trboveljski slavček« še za razvoj slovenske mladinske glasbene kulture; zaradi njega je nastalo ogromno mladinskih pesmi, vedno bolj so se oglašali skladatelji vseh glasbenih smeri. Tako je »Trboveljski slavček« bil povod stopnjevanja stvariteljnosti naših pesnikov in skladateljev; povzročil je vedno bolj dovršeno oblikovanje slovenske zborovske mladinske glasbe in poleg svojega občega ter socialno glasbeno pedagoškega pomena privzel še funkcijo važnega činitelja v rasti naše glasbene tvornosti.

Njegovi vplivi se močno kažejo že danes, ko šteje šele peto leto svojega plodnega dela; dokazal je, da je važen vzgojni in obrazovalni činitelj, da je v občem pedagoškem, glasbeno pedagoškem, glasbenem in celotnem kulturnem smislu potreben in pomemben za oblikovanje notranje strukture trboveljskega in posredno tudi našega slovenskega človeka sploh. Zavoljo njegovih kulturno pedagoških funkcij mu v nastajanju slovenske narodne in posebej glasbene kulture pripada odgovarjajoče mesto, ki naj mu zagotovi bivanje, razvoj, neprestano presnavljanje in dviganje, kakršno je nujno vsaki, najvišjim vzgojnim stremljenjem služeči kulturni zajednici.

Martin Mencej:

Trboveljski slavček z vidika pedagoških in socialno psiholoških momentov

Vsak nov pojav na kateremkoli polju družbenega življenja izzove v javnosti komentarje, poklicne in nepoklicne kritike, ki skušajo pojav osvetliti, prodreti v njegovo bistvo, včasih bolj, včasih manj posrečeno. O pojavu Trboveljskega mladinskega pevskega zbora se je pri nas že mnogo govorilo in na različne načine komentiralo. In kako tudi ne, saj je »Slavček« nov pojav, kulturni pojav par excellence, edinstven v času, ki je iznenada zarezal brazdo v našo zapuščeno in suho ledino mladinskega glasbenega življenja. Njegova moč je rasla od nastopa do nastopa in v razmeroma kratkem času si je osvojil srca in simpatije večine tu- in inozemske javnosti. Časopisna in revialna kritika ni izbirala s pohvalami in navdušenjem nad »sigurnostjo nastopa, absolutno intonačno čistoto, jasno interpretacijo in vokalizacijo« tega pevskega kolektiva, ki morajo biti obenem bistvene poteze in lastnosti vsakega pevskega zbora, ki hoče računati z uspehi in pozitivnimi rezultati.

Mnogo je bilo že o zboru napisanega, predvsem z glasbeno umetniškega vidika, manj pa z zborovsko organizatoričnega. Povsem razumljivo je, da kritika in javnost nista mogli spričo razmeroma naglega vzpona prodreti v osrednjo točko, bistveno silnico zbora, kar je za pravilno umevanje uspehov in doseženega nivoja zbora neobhodno potrebno; zakaj »Slavček« je edinstven pojav, kateri vsebuje toliko specifično »slavčkovih« potez in komponent, tako v svoji glasbeno umetniški vsebini, še bolj pa v svojem organizatoričnem sestavu, ki po večini do danes še niso bile zapažene. Te karakterne poteze zbora vsebujejo toliko nakopičenega materiala, da kar kriči po glasbenem pedagogu, ki naj bi izluščil iz razvoja in rasti »Slavčka« te bistvene poteze in momente in s tem marsikaj doprinesel k razčiščenju in razumevanju tajne uspehov, oziroma neuspehov pevskih zborov in njihovih pevovodij. S tem pa bi bila tudi zamašena vrzel v naši glasbeno

pedagoški literaturi, vsem delavcem na tem polju pa bi bilo prihranjenih neprimerno energij in izgubljenega truda.

Dejstvo je, da vsebuje vsak zbor svoje specifične poteze in karakterne komponente, tako v svoji umetniški vsebini, doživetju, vokalizaciji in interpretaciji, kakor v svojem organizatoričnem sestavu. Ta zadnji moment pa je za zbor eminentne važnosti. Naj dirigent še tako doume in doživi delo komponista in naj bo glasbena nadarjenost zbora še tolikšna, zbor pesmi še ne bo doživel in podajal, kakor to zahtevajo umetniške kvalitete, vse dotlej, dokler pevovodja ne bo znal premostiti odnosa med seboj in zborom in vlti zboru vseh onih elementov in umetniških kvalit, ki so za uspeh zbora neobhodno potrebne. Tega pa pevovodja ne doseže le s svojo umetniško intuicijo in glasbeno naobrazbo, ampak mu to omogočajo šele psihološke in sociološke spoznavne sposobnosti in tozadevna naobrazba pa razumevajoč pogled, da dojame in doume mentaliteto, način življenja in doživljanja svojih pevcev, kar mu šele omogoča, da prodre do tajnih sil njihovega duševnega dogajanja in doživljanja.

Danes vemo, da ima gospodarska, socialna in kulturna pogojenost za posledico svojevrsten tip otroka, oziroma mladostnika, ki se po svoji duševni konstituciji, po svojem karakterju, načinu doživljanja, prožnosti in sproščenosti razlikujejo tako meščanski od kmečkega, kmečko proletarski od industrijsko proletarskega. Okolje, materialni in kulturni vnanji pogoji imajo za posledico svojevrstno konvergenco (strnitev) z notranjimi duševnimi nastavki mladih duševnih sil. Trboveljska mladina raste in se razvija v tipično industrijskem kraju, raste in se razvija izključno pod pogoji izrazito industrijsko proletarskega načina življenja, pod tipično revirskimi gospodarskimi, socialnimi, higienskimi in kulturnimi življenjskimi pogoji. S tem je moral pevovodja šuligoj računati; vse to je moral ne samo upoštevati, ampak dobro poznati, še preden je začel organizirati svojo pevsko družino. Dosedanje stanje zbora nam daje garancije, da lahko trdimo, da je bil pevovodja na to dobro pripravljen. Njegove razprave v Popotniku »Stanovanjske razmere in njih vpliv na otroka« ter »Vpliv gospodarskih in stanovanjskih razmer na razvoj otroka« (Popotnik 1928/29, št. 3—4, 7), njih resen ton in prodorno razumevanje socialnih in kulturnih razmer, v katerih se odigrava usodna pot teh nesrečnih otrok, nam pričajo, da se je pevovodja že dolgo pred ustanovitvijo bavil s proučevanjem razmer v Trbovljah. Njegove prejšnje izkušnje na polju zborovskega petja med kmečko mladino so mu služile v močno oporo pri njegovih začetkih.

Pri tem pa je bilo treba računati še z drugim važnim psihološkim momentom. Zbor sestavljajo dečki in deklice v starosti od 9. do 16. leta. To pa so leta najmočnejših zagonov v njihovem duševnem razvoju, kjer je celotna duševna zgradba v najmočnejšem in najbujnejšem prsnavljanju in oblikovanju. Razlike med posameznimi doseženimi telesnimi starostmi so glede na duševne potence in njih usmerjenost v tem življenjskem razdobju največje. V tej dobi pa se tudi očitneje pokažejo diference med dečki in deklicami. Zato ni lahko poiskati duševno hrano, ki bi ustrezala vsaj približno vsem tem doseženim razvojnim stopnjam in njihovim razlikam. Kdor je iskal po predalih naše vokalne glasbe primerne snovi, bo vedel, da to delo ni bilo lahko. Šele z nastopom »Slavčka« v javnosti so naši glasbeniki zamašili to vrzel.

Kljub tej raznobarvni in pisani družbi pa ima zbor veliko prednost v tem, da ga sestavljajo, razen nekaj izjem, izključno otroci rudarjev težakov, katerih usoda in življenjska pot je enaka in predstavlja tako v materialnem in socialnem pogledu homogeno celoto.

Šele tedaj, ko je bilo pevovodji vse to dodobra znano, se je mogel lotiti organizacije zbora in izbire glasbenega materiala, ki naj bi tako vsebinsko kakor vokalno vsaj relativno ustrezal vsej zborovski mladini, da izzove v njej interes ter v njej vzbudi ono notranje doživetje in občutje, ki gre — kakor pravimo — od srca. Tak postopek je bil neobhodno potreben, da si je pevovodja mogel graditi most do njihovih src in ustvarjati medsebojno povezanost do najvišje mere, t. j. do ene same zaključne enote in celote, ki jo predstavlja zbor. Na tej stopnji pa se začne ona sugestivna moč pevovodje, ki ima za posledico absolutno pokornost in discipliniranost zbora, kateri se divi vsa kritika in javnost. Da pa se je vršil ta razvoj načrtno in postopoma, vidimo iz tega, da je zbor rasel s sigurnostjo in točnostjo in da sta se ti dve lastnosti nekako opazno potencirali od nastopa do nastopa, kar bi ne bilo možno, ako ne bi bile zboru vraščene vse one poteze, ki smo jih do sedaj omenili. Vsak nenaraven skok bi se maščeval z zastojem.

Radi nepoznanja teh karakternih potez zbora je prišlo v nekaterih, predvsem pedagoških krogih do raznih s skepso pomešanih pomislekov, češ, da ta »nagli razvoj in pa prepogosti nastopi nalagajo prevelika bremena tem že itak fizično izčrpanim in oslabeлим rudarskim otrokom, kar vpliva na duševni in telesni razvoj te dece kvarno in je iz pedagoških razlogov priporočljivo, da se dosedanji razvoj zbora omeji.« Tako g. Ivan Gerbec zaključuje v prvi številki »Grlice«, da »neprestana, pretirana aktivnost zbora daje razmišljati iz pedagoško socialnih ozirov...«

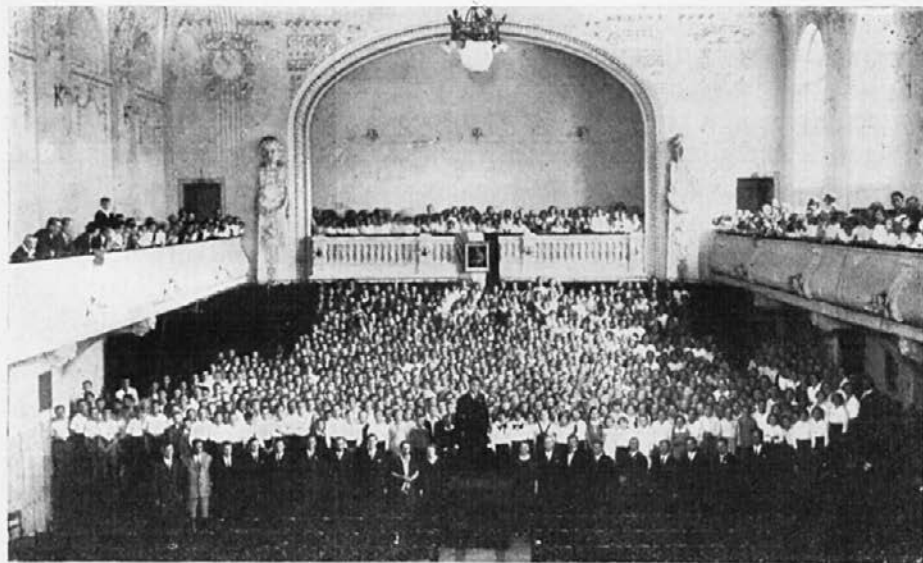
Iz razvojne poti zbora od njegovih početkov pa do današnje dosežene razvojne stopnje — in to je predvsem potrebno za one, ki hočejo zbor motriti s pedagoškega, oziroma socialno psihološkega vidika — bo takoj razvidno, da so taki pomisleki neosnovani in da je odveč vsaka tozadevna skepsa. Že sam cilj zbora: glasbeno umetniški, resno in dosledno vzet, izključuje vsakršno gonjo za rekordi ali kakršnokoli zborovo prekompenzacijo. Vsakršna nezvestoba temu cilju bi izključevala umetniške in ostale uspehe, ki jih je zbor do sedaj dosegel. Pevovodja je na vsak način moral računati in se dobro zavedati, kakšen material ima pred seboj in s kakšnimi energijami lahko razpolaga, da ne bo trpel pri tem psihofizični razvoj zborovske mladine. Z vsemi temi momenti je moral računati pevovodja že ob rojstvu zbora in mora računati danes, ko je zbor prejel svoj »ognjeni krst«. Brez te pedagoške in socialno psihološke preračunljivosti in uvidevnosti, zaradi katere je zbor rasel postopoma in ne v »mrzlični naglici«, bi zbor prav gotovo že opešal, ker ne bi imel one trdne, že v početku zacementirane osnove, ki ji pravimo zborovska organiziranost in načrtna preračunljivost. Izkušnje in pa nadvse uspele turneje in koncerti so pokazali, da so imeli vsi, ki so imeli z zborom opraviti, predvsem pa pevovodja, precizen kriterij za oceno zborovih moči in da se niso uračunali. Predvsem je za nas poučen zgled turneje na Českoslovaško, ki je bila tako uspelo dovršena brez vsakega defekta.

Ozka in monotona dolina, v kateri živi ta deca, je vse prej kot zadostna za poglobitev in razširitev njihovega duševnega obzorja. Njihova bogata predstavna fantazija, sproščenost in elastičnost njihovega doživetja, lastna industrijski mladini, nima nikake prilike in možnosti, da bi našla realno predstavno doživetje in da bi se vsaj za kratek čas preselila iz njihovega žalostnega življenjskega območja. Kdor je živel v tej stisnjeni dolini revirjev, v osrčju neprestanega šuma strojev, v ospredju neprestane vsakodnevnih borbe za golo existenco, kdor je videl in čutil te izsušene in sestradane obraze, ta bo razumel, kaj pomenijo v pedagoškem, materialnem in moralnem pogledu turneje in koncerti za to mladino. Ta bo tudi razumel, zakaj »iz najveselejše pesmi zveni še vedno otožnost, ki se nikakor ne da zakriti« (Grbec). Zato pa se je tudi zbor počutil na vseh turnejah svežega in se je vračal prešerno razigran, svest si uspehov, notranje in vnanje discipliniran, z zavestjo, da je član kolektiva, s katerim deli uspehe prav tako kakor trpljenje in življenjsko usodo doma.

Franc Šturm:

Trboveljski slavček — temelj naše mladinske glasbene kulture

Že pri površnem pogledu naše glasbene literature polpretekle dobe opazimo pomanjkanje vsake resnične, otroku namenjene produkcije. Vsi tisti drobni zvezki narodnih in ponarodelih pesmi, prirejenih za petje ali pa za klavir le z vidika otroških tehničnih

I. mladinski pevski festival v Ljubljani leta 1954.

zmožnosti so plod primitivnega pojmovanja otroške duševne konstitucije. Take kompozicije so otroku vsebinsko tuje, vrh tega pa so mu — oropane vsega prvotnega soka — odvratne.

Kumarjeva »Pesmarica« iz leta 1924 (Trst) je prvi izraz težnje po pravi mladinski glasbeni literaturi. Kljub temu, da je v zbirki dokaj dobrih priredb že znanih skladb, je težišče te pesmarice v novih, otroku namenjenih skladbah, ki so jih napisali za to priložnost skoraj vsi naši pomembnejši skladatelji. Da je prispeval Marij Kogoj, takrat najdrznejši iskalec novih potov, toliko svojih del.

ni gol slučaj: nov človek je govoril novim rodovom. Kumarjeva pesmarica je ostala osamljen pojav, vendar je to prvi dokument tistega hotenja, ki je zbudilo »Trboveljskega slavčka«, ki je črpal svoj prvi repertoar iz te zbirke in dokazal njeno vrednost.

Resnično tvorni človek ima lastnost, da hitreje kot drugi spozna pomen pridobitve svojega časa in da si prvi prisvoji in izkorišča bodisi novosti na polju tehnike, znanosti ali umetnosti. Naš glasbeno tvorni človek danes še ni v malomeščanski hierarhiji vrednot tako visoko, da bi mogel inicijativno posegati v organizacijo kulturnega življenja. Poleg tega je bil — stanovsko še neorganiziran — obsojen na pasivno iskanje.

Da je marsikateri izmed skladateljev čutil potrebo po mladinski glasbeni produkciji, nam dokazuje poplava skladb, ki so nastale od ustanovitve »Trboveljskega slavčka« dalje.

»Grlica«, revijalna zbirka mladinske glasbe (1934-35), ki jo je izdal in priredil prof. Srečko Kumar, je polnila svoje zvezke z deli različnih avtorjev, ki pa predstavljajo čist in z malimi izjemami enoten tip našega diatoničnega vokalnega stavka. V roke dirigenta A. Šuligoja so se stekale v teku let skladbe iz vseh krajev naše domovine, tako da predstavlja ta zbirka poleg »Grlice« pravo zakladnico naše mladinske zborovske literature.

Ustanovitev »Trboveljskega slavčka« pa ni vplivala ugodno le na naše skladatelje: samo v Sloveniji je okoli sto mladinskih zborov, ki streme za istimi cilji, ki jih je »Trboveljski slavček« že dosegel. Leta 1934 je 2. in 3. junija na pobudo uprave »Trboveljskega slavčka« poleg njega nastopilo 20 zborov s 1200 pevci na tako zvanih »Dveh dnevih mladinske glasbe«. — Točnega števila vseh zborov ni mogoče ugotoviti, ker je delovanje teh zborov odvisno od mnogih činiteljev, od katerih je pač glavni, da zbor stoji in pade z učiteljem dirigentom. Na žalost je danes učitelj (zlasti sposoben) »premičnina«, ki ne ve ne ure ne dneva...

Največji pomen novih zborov je v tem, da je naša podeželjska mladina na priroden, neprisiljen način vključena v naše kulturno dogajanje.

Po vsej pravici moramo imenovati »Trboveljskega slavčka« temelj naše mladinske glasbene literature. Njegov nastanek je sprožil zadržane tvorne sile naših skladateljev, njegovi nastopi sami, po tehnični in umetniški strani vzorni, so dali pobudo za ustanovitev podobnih umetniških združenj. — Glavna misel tega bežnega sestavka bi ne bila popolna, če bi ne dodal nekaj besed na pot v novo petletko organizator »Trboveljskega slavčka« sam.

Naše in inozemske strokovne ocene

Slavko Osterc:

Že od nekdanj sovražim pedagogiko. Uči, da je od sile važno, kako poučuješ, jaz sem pa mnenja, da je važno to, kar znaš in podajaš iz sebe. Česar sam nimam, tega ne moreš dati drugim. In tako vidim kvaliteto vseh pevskih društev koncentrirano v eni točki: v pevovodji. Nikdo me ne bo prepričal, da imajo trboveljski otroci vsi brez izjeme najlepše glasove, že dolgo pa sem prepričan, da je to najboljši mladinski zbor na svetu. Ta ugotovitev drugim našim pevskim zborom morda ne gre v njihove račune — žalost je žalost... Hotel sem le namigniti, da je to Šuligojeva zasluga. Prepričan pa sem, da so pevovodje vseh drugih pevskih zborov pri nas in drugod drugega, zanje ugodnejšega mnenja.

Morda imam od jugoslovanskih muzikov še največ vpogleda v mednarodne glasbene dogodivščine, saj sem bil pred kakimi osmimi leti prvi in edini, ki je gluhim ušesom hotel dopovedati, da moramo v glasbi prelomiti z vsem, kar nam je pustila naša idilična tradicija, in da moramo skrbeti za to, da dvignemo nivo našega muziciranja na tako stopnjo, da bo postalo eksportno blago. Ugovarjali so mi: »Utopija! Kaj pa misliš? Nobena stvar se ne da prisiliti, pusti, da se postopoma to vse samo uredi — no, čez petdeset let bo morda šlo« itd. Bil sem zopet mnenja, da bomo v tem primeru tudi čez petdeset let, petdeset let za drugimi. Nikdar nisem imel nade, da bomo posekali čitalništvo in vse, kar ga spremlja, vprav z zborom. Pa prideta nekega dne k meni Drago Supančič in Šuligoj: napiši nam nekaj modernega! Napisal sem — in čez mesec dni so Trboveljski slavčki zapeli moj »atonalni« Kvartet s tako lahkoto in elanom, s takim veseljem in življenjem, da si celó sam, ki sem bil prepričan od vsega početka, da to mora iti, nisem bil na jasnem, kako so to »naštudirali« v tako kratkem času tako perfektno.

Tako mi je bilo leta 1954 v Firenci mogoče, da sem jih pri ustanovitvi mednarodnega društva za sodobno glasbo predlagal za standardno točko na prvem mednarodnem kongresu tega društva v Pragi. Moj predlog je bil sprejet. Bilo mi je mogoče to izjaviti v

Ljubljani zbranim mladinskim pevovodjem, ki so se mežikaje spogledovali, še bolj so se spogledovali, ko so Slavčki leta 1936 res šli na kongres v Prago, najbolj pa tedaj, ko je vsa svetovna kritika pisala o čudežu, o profesionalizmu in — o Trbovljah.

Še lani o božiču, ko sem zasedal v Parizu v mednarodnem razsodišču za pariški festival, me je vprašal prof. Dent iz Cambridgea: »Ali pojo vaši „rossignoli“ še vedno atonalno?« — »Še bolj kot prej!« sem mu odgovoril. — »In narodne pesmi — zakaj ne pojo teh? Saj te so vendar otroški duši najbolj primerne!« — Začel sem mu naštevati: »Saj pojo tudi narodne, ampak ne na koncertih, zlasti ne na mednarodnih, kjer je treba kaj pokazati. Če se tako velik korpus vozi tako daleč in je to v zvezi s tolikimi stroški in tolikimi napori...« — »Povejte mi vendar končno, kdaj pojo Slavčki narodne pesmi!« — »Za malo južino!«

Dr. Miloje Milojević:

Univerzitetni profesor in glasbeni recenzent Politike, ki je bil oficijelni delegat kraljevine Jugoslavije na mednarodnem kongresu za glasbeno vzgojo v Pragi 1936, kjer je sodeloval tudi »Slavček«, je napisal za Politiko naslednjo oceno:

Deca u službi naše muzičke kulture.

Koncert dečjeg zbora »Trboveljski slavček«.

Intimna i čedna duševna raspoloženja; razgovori sa prirodom i u prirodi; nešto malo od paganske radosti; i skrušenost pred Marijinim Sinom; i malo vragolije; i bola, to je jedno carstvo, u kome žive devojčice i dečaci iz »Trbovljanskog slavčeka«, kada pevaju.

Romantika narodne pesme i blagi artizam jedne nove, i sasvim, sasvim nove romantike, to su muzički akcenti, koji nose mlada srca okupljena u »Trbovljanskom slavčeku«.

A program ovog izvrsnog dečjeg zbora kreće se u granicama muzičkog izraza od proste, ponekada i suviše proste diatonike, do vrlo složenih zvučnih kombinacija (Osterc, Švara) i snažnog dinamičkog izraza (»Čaće moj« od Matetić-Ronjgova), preko ne lakih problema u kompozicijama Bravničara, Milojevića, Tomca i izvanredne horske majstorije Emila Adamića. I uz njih idu akcenti muzike Grbeca, Pregelja, Mirka, Grgoševića.

To je jedna horska literatura od vrednosti, i primerci njeni su iznenadili međunarodnu kritiku i publiku u Pragu; o kongresu za muzičko vaspitanje.

A još više je taj svet bio iznenađen načinom interpretacije i specifičnošću zvuka našeg proslavljenog dečjeg zbora »Trbovljanski slavček«.

Oseća se da »Trbovljanski slavček« ima ne samo tradiciju od nekoliko godina nego i sigurnu osnovu. Da ima u tome zboru danas već i »veterana«, to jest: stubova, koji neprestanim radom u njemu čine čvrsto zvučno tle na kome izrasta i po kome se giba umetnost »Trbovljanskog slavčeka«, obnavljanog i bogaćenog novim mališanima, tim tako vidnim dokazima muzikalnosti Slovenaca.

Ta čvrsta, kontinuirana osnova čini da »Trbovljanski slavček« danas pretstavlja jedno sasvim izrazito pevačko telo od fiziologije, jasne i stabilne. I zvuk »Trbovljanskog slavčeka«, i ranije interesantan, dobio je u svojoj (dečjoj) oblasti vid zrelosti, koji je usled toga postao i širi, i dublji, i gipkiji u dinamičkom niansiranju.

Koncert »Trbovljanskog slavčeka«, od preksinoć, nije bio samo jedna interesantna atrakcija, onako kako dečja muziciranja mogu da budu, već je bio jedna čista muzička manifestacija svoje vrste, i po zvuku i po programu dostojna pažnje.

Za taj uspon i za taj uspeh veliku zaslugu ima i predani muzički vođa »Trbovljanskog slavčeka«, g. A. Šuligoj.

U horski program, tako živo interpretovan uplela se i jedna tačka solo pevanja sa pratnjom klavira. Mala i muzikalna Rezika Koritnikova, članica i solistkinja »Trbovljanskog slavčeka«, pevala je tri pesme, srdačno i toplo, i sa naivnošću jedne lepe dečje duše: »Ko smo spali« od Kogoja, »Uspavanku« od Adamiča i »Zibu haju« od Slavenskog.

Pratio je g.dr. Danilo Švara, dirigent opere u Ljubljani i avtor teškog dečjeg zbora sa programa, »Očka poje uspavanko«. Pijanista od ranga, i iskusan saradnik u ansamblu, g. Švara je diskretno pratio malu Koritnikovu, i saradivao je, sa muzikalnim stavom, u nekoliko interesantnih dečjih zborova uz pratnju klavira.

G. Šuligoj je dao jedan primer. Njegova istrajnost je urodila plodom. Taj plod je stekao svetskog priznanja. Zar nema nikoga, i u Beogradu, u njemu naročito, koji bi pošao za tim primerom? Uslova ima za isti uspeh, ako bude bilo iste predanosti i iste istrajnosti. Sjećam se sjajnih uspeha dečjeg zbora učenika »Gimnazije Kralja Aleksandra Prvog«, i ravnih rezultata iz drugih škola. Što se ne pomišlja na to da se sistematskim radom, i bez obzira na školske svečanosti, posluži našoj umetnosti i našem prestižu, pomoću još nekoliko tako dobrih dečjih zborova, kao što je »Trbov-

ljanski slavček«? Ima muzičkih pedagoga, čija je dužnost na to da pomisle, i koji su odgovorni ako se primer g. Šuligoja ne iskoristi?

Zlatko Grgošević,

profesor na muzički akademiji v Zagrebu in skladatelj, ki je zastopal muzičko akademijo na kongresu v Pragi, piše v Izveštaju drž. muzičke akademije v Zagrebu 1935-36 naslednje:

»Trboveljski slavček« (dirigent A. Šuligoj) nastupio je sa zborovima E. Adamiča, dr. M. Milojevića, St. St. Mokranjca, dr. Danila Švare, M. Tajčevića, M. Tomca, S. Osterca i Matetić-Ronjgova (Ćaće moj). Nama su poznate kvalitete ovog našeg prvorazrednog dečjeg zbora, pa mogu samo napomenuti, da su mali pjevači »Slavčka« bili pozdravljeni na ovom koncertu od pjesme do pjesme sve življe. Dugo se nije stišao pljesak nakon odlično izvedenog zbora »Ćaće moj«, pa su se za vrijeme pauze našli mnogi ugledni muzičari da lično zahvale pretstavniku zbora za visoki umjetnički užitak koji im je pružio ovaj naš zbor.

Dunaj, B. Kolar.

Za svoj vzor si je vzel Šuligoj Bakulov pevski zbor v Pragi, ki ga s svojimi pevci že nadkriljuje. Trboveljski slavček je najboljši mladinski zbor, kar sem jih do sedaj slišal. Niti Wiener-sängerknaben se ne morejo meriti s tem zborom.

Paris, »Gringoire«, Andre Cœuroy.

Trboveljskega slavčka vodi učitelj Šuligoj, ki je pravi genij v svojem poslu. Z virtuoznostjo, ki meji na čarovnijo, poje ta zbor pet- in šestglasne atonalne kompozicije. Naricaljka »Ćaće moj!« je bila dobesedno čudežen primer umetnosti tega zbora.

Zürich, »Neue Züricher Zeitung«.

Čistota, sigurnost in virtuoznost Trboveljskega slavčka in način njihovega predvajanja je tak, kakršnega si muzikalni vzgojitelj zapadnoevropskih držav niti v sanjah ne more pozeleti.

Praga, »České Slovo«.

Koncert Trboveljskega slavčka je bil umetniški dogodek. Nihče od ogromne množice, ki je napolnila Smetanovo dvorano, ni pričakoval tako visoke umetniške stopnje. Presenečena publika ni štedila z aplavzom, ki je prehajal v burne ovacije.

Olomouc, Prof. Ambroz.

V zadnji dobi so prišli k nam trije mladinski zbori: Pevski zbor Rdečega križa iz Pariza, Sängerknaben z Dunaja in Trboveljski slavček. Brez dvoma moramo priznati malim Jugoslovanom prvenstvo. Peli so z neomajno sigurnostjo in morejo navdušiti vsakega poslušalca. Prvenstvo tega zbora nad ostalimi zbori obstoja posebno v sugestivni moči interpretacije v najtežjih kompozicijah.

Brno, »Moravské Noviny«.

Njihova pesem ne deluje le radi umetniškega izvajanja, ampak tudi radi naravne enostavnosti. Prava umetnost je skromna in njihovo petje gre od srca k srcu.

Dunaj, »Reichspost«.

Mali jugoslovanski umetniki naj ponesejo v svojo domovino sporočilo, da so na Dunaju, v tem tradicionalnem muzikalnem centru popolnoma zmagali in uživajo simpatije vseh.

»Wiener Zeitung«.

Bili smo globoko ganjeni ob petju malih Jugoslovanov in mislimo, da ti mali umetniki sploh ne poznajo težav pri petju.

»Neue Freie Presse«.

Trboveljski slavček pod vodstvom svojega izredno muzikalno nadarjenega dirigenta Šuligoja ne zaostaja prav nič za našim pevskim zborom Sängerknaben.

Beograd, »Politika«, Dr. Miloje Milojević.

Trboveljski slavček je danes eden najreprezentativnejših zborov te vrste na svetu.

»Pravda«, Čolić.

Brezdvomno spada Trboveljski slavček v vrsto najboljših mladinskih zborov v Evropi.

Zagreb, »Večer«, Ž. H.

Skupni učinek tega zbora, njegova disciplina, zvok in muzikalna lepota je čudo, ki človeka naravnost frapira.

»Jutarnji list«.

S Trboveljskim slavčkom more Šuligoj mirne duše potovati po vsem svetu.

Av gust Šuligoj :

Glavni obrisi bodočega dela

Zdi se mi važno, da ob zaključku prve petletke Trboveljskega slavčka spregovorim besedo o bodočem delu na polju naše mladinske glasbene kulture.

Ne bilo bi prav, če bi se zadovoljili s tem, da smo v Trboveljskem slavčku dobili vodilni mladinski pevski zbor, ki je močno razgibal ne le našo mladinsko glasbeno literaturo, ampak zdramil tudi mnoge naše pevovodje, da so ustanovili mladinske pevske zборе, od katerih kažejo že mnogi lepo višino in veliko vložnega truda.

Da se široke plasti našega naroda oziroma mladine glasbeno dvignejo in vzgajajo, je treba tem poedinim zborom dati možnost, da regulirajo vzgojo in delo po določenem načrtu; drugače ostanejo lahko le slabotni poedinci, ker niso vraščeni v večjo organizirano celoto in obstoja nevarnost, da zginejo kot enodnevnice.

Zato bi bilo nujno potrebno, da se vsi že obstoječi mladinski zbori zlijejo v večjo edinico, ki bi kot matica lahko nudila oziroma ustvarjala široko zasnovanemu, glasbeno kulturnemu delu vse predpogoje. Naša država je v tem pogledu bogato, a ponekod še povsem neobdelano polje — in prav iz široko zasnovane organizacije bi šele lahko ves naš narod črpal dragocene kulturne pridobitve, ki bi jim bila izvor — zborovska pesem.

Nešteti obiski in vprašanja pevovodij z vseh strani naše države mi jasno pričajo, kako potrebno bi bilo tako načrtno delo.

Spoznal sem, da so mnogo bolj kot metodične, potrebne organizatorne smernice, ker od njih zavisi življenjska sila zbora.

Uprava Trboveljskega slavčka tega sama ne zmore, ker je odvisna od mnogih činiteljev, ki delo večkrat tudi ovirajo. Tako nalogo bi lahko vršila le učvrščena celota vseh mladinskih zborov, ki bi predstavljala in priborila zborom tudi kulturno-pravno stališče.

Oblast sama bi gotovo upoštevala prevažen moment vzgojnega dela take korporacije. Potrebno bi bilo seveda, da bi nastavila banovinskega glasbenega prosvetnega referenta s temeljito glas-

beno naobrazbo, ki bi pa moral biti predvsem pedagog in organizator, torej iz učiteljskih vrst.

V okviru te organizacije bi se razvilo podrobno delo, ki bi že v nekaj letih lahko dokazalo eminentno vzgojno vrednost mladinske glasbe in petja.

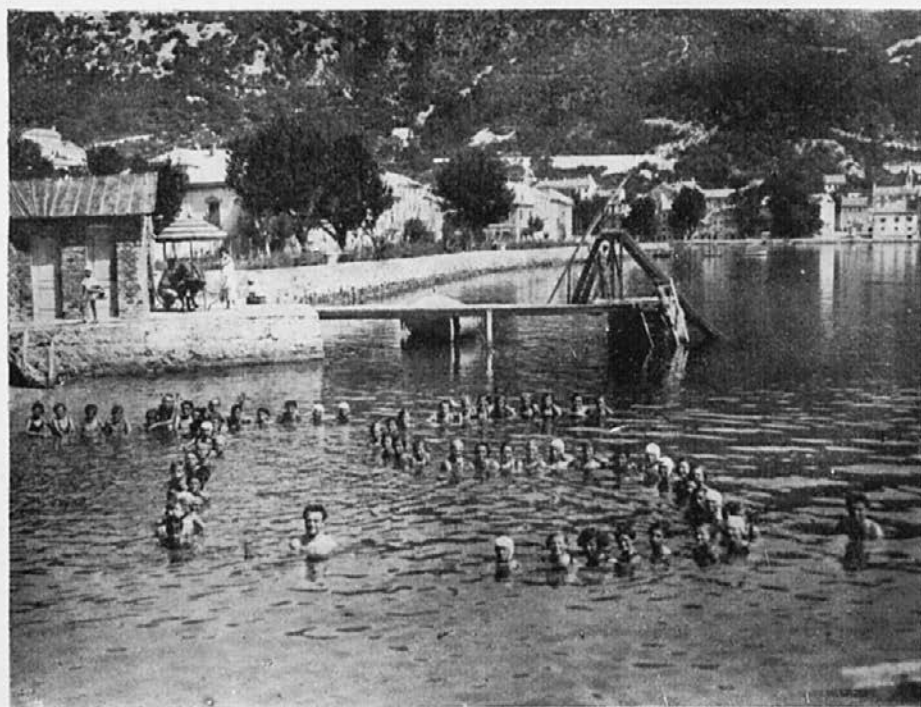
Po prvi petletki, ko je organizacija Trboveljskega slavčka zgrajena do podrobnosti, si more staviti pevski zbor za nalogo v drugi petletki obširnejše glasbeno delo. To naj se zrcali predvsem v tem, kar sta hotela na mojo pobudo ustvariti že pokojni Emil Adamič in pesnik Mile Klopčič, to je **ustvaritvi prve slovenske mladinske opere in njeni uprizoritvi.**

Humanitarno delo

Naslednji podatki naj osvetle, kako je podprl zbor svoje člane materialno (od 1. januarja 1932 do 31. decembra 1936).

a) Šolske potrebščine	9.464—	Din
(vsem pevcem, ki obiskujejo meščansko šolo, nudi zbor vse šolske potrebščine; mnogi učenci bi zapustili meščansko šolo, ako jim ne bi zbor priskočil na pomoč)		
b) Obuvalo in obleke	26.240·90	»
c) Prehrana in razne podpore	14.764·25	»
d) Dvakratno tritedensko letovanje na morju v Bakru (prvič 120, drugič 90 članov)	63.445·25	»
e) Društvu Rdečega križa	12.500—	»

Skupaj 126.414·40 Din

Letovanje »Slavčkov« v Bakru.

Razen tega je zbor sodeloval v januarju 1933 na koncertih v Ljubljani, katerih izredno veliki dobiček je šel za brezposelne v Ljubljani, v novembru istega leta pa za gladujoče rudarje.

Zbor je v tem času sodeloval tudi še pri raznih drugih kulturnih in humanitarnih prireditvah.

Uprava zbora ni podprla svojih članov le s prispevki v naturalijah, ampak je bila njena skrb posvečena tudi eksistenčnemu vprašanju mnogih članov, bodisi za vstop v službe ali pa nadaljnje šolanje.

† Emilu Adamiču

Ko polagamo obračun našega petletnega dela, se moramo spomniti očeta slovenske mladinske glasbe, Emila Adamiča. S težkim srcem gledamo na njegov prerani grob, v katerem je pokopan naš veliki prijatelj in v katerem je pokopanih toliko naših najboljših načrtov. Obljubljamo pa, da bomo pri bodočem delu vedno upoštevali njegove zlate nauke in propagirali ono mladinsko pesem, ki jo je naš dragi pokojnik ustvaril v čast in slavo našemu narodu.

* 25. XII. 1877

† 6. XII. 1936

Emil Adamič.

Priznaj, Lepi, ni uje pod malim parcom!
(Iz pesmi rudarskih otrok)
(Vlado Klemenčič)

Glorioso

And.
 Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne smehlja,
 kjer ni trstice nobene, kjer ni šumice zelene.

rit. *rit.* *rit.*
 Tam pri nas je črni dim, črna fabrika pod njim,
 a pod fabriko so rovi, črni v njih noči in dnovi.

rit. *rit.* *rit.*
 Oče naš je pod zemljo, tam mu duša in telo
 v bridkih kapljah krvavita, dan na dan za nas trpita.

(vsesti)

Emil Adamič:

Vl. Klemenčič

Pesem rudarskih otrok

Mi smo pa od tam doma,
 kjer se sonce ne smehlja,
 kjer ni trstice nobene,
 kjer ni šumice zelene.

Tam pri nas je črni dim,
 črna fabrika pod njim,
 a pod fabriko so rovi,
 črni v njih noči in dnovi.

Oče naš je pod zemljo,
 tam mu duša in telo
 v bridkih kapljah krvavita,
 dan na dan za nas trpita.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000328414

